

УДК 378.018.8:373.5.011.3-051:80]:37.09

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ В УМОВАХ ОСВІТНЬО-КОМУНІКАТИВНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Григоренко Тетяна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та методики її навчання, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини.
ORCID: 0000-0002-4616-6853
E-mail: tetyana.hryhorenko@udpu.edu.ua

У статті виокремлено оптимальні педагогічні умови для підготовки майбутніх учителів-філологів в умовах освітньо-комунікативного середовища закладів вищої освіти, визначено важливість такого середовища у підвищенні мотивації та педагогічної рефлексії до професійно-комунікативної діяльності майбутніх учителів-філологів засобами інтерактивних технологій. Обґрунтовано використання комунікативних стратегій навчання, упровадження різних видів практики та позааудиторної роботи. Доведено, що креативне інформаційно-освітнє середовище стимулює потребу в подальшому самопізнанні, творчому саморозвитку, формує в студента об'єктивну самооцінку.

Ключові слова: педагогічні умови, мотивація, комунікативні стратегії, рефлексія, професійно-комунікативна діяльність, дидактичний бар'єр, інтерактивні технології, тренінгові технології, ігрові методи, метод проєкту, навчально-методичне забезпечення, креативне інформаційно-освітнє середовище.

ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF FUTURE PHILOLOGY TEACHERS' TRAINING IN THE EDUCATIONAL AND COMMUNICATIVE ENVIRONMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

Hryhorenko Tetiana, Phd in Philology, Associate Professor of the Department of Ukrainian Language and Methods of its Teaching, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.
ORCID: 0000-0002-4616-6853
E-mail: tetyana.hryhorenko@udpu.edu.ua

The article defines that in modern Ukrainian realities the teacher of Ukrainian language and literature of the new generation appears as a person who is aware of national, cultural and linguistic values, preserves and continues Ukrainian cultural and historical traditions, has creative personality, is a true patriot, professional teacher (active citizen of Ukraine), spiritual mentor. Accordingly, there is the demand to improve philology teachers' professional training, taking into account different concepts, approaches and principles; ensuring a harmonious combination of purpose, content, structure, stages, forms, and methods of organization the educational and communicative environment of higher education institutions. Any system can function and develop successfully only under certain conditions, as well as the result of future philology teachers' professional training in an educational and communicative environment.

The optimal pedagogical conditions for future philology teachers' training in the educational and

communicative environment of higher education institutions have been identified: 1) increasing motivation and pedagogical reflection on the professional and communicative activities of future teachers of philology by means of interactive technologies; 2) the use of communicative learning strategies during the training of future teachers of philology; 3) improving the content and forms of practical training to gain experience in future professional and communicative activities; 4) creation of educational-methodical and educational-informational support of educational-communicative environment for training of teachers of philology.

It was found that such pedagogical conditions would improve the educational and communicative environment, create a mechanism of mental activity of students, which will contribute to the accumulation of knowledge and life experience, as well as support students' intellectual efforts, stimulate cognitive and communicative activity. It has been confirmed that pedagogical conditions optimize the improvement of the educational process, the creation of such a mechanism of students' thought process, which will promote the accumulation of knowledge and life experience, as well as support students' intellectual efforts, stimulate cognitive and communicative activity.

Keywords: *pedagogical conditions, motivation, communicative strategies, reflection, professional-communicative activity, interactive technologies, training technologies, game methods, project method, educational-methodical method, creative information-educational environment.*

У сучасних українських реаліях учитель української мови і літератури нової генерації постає як особистість, яка усвідомлює національні культурні і мовні цінності, зберігає і продовжує українські культурно-історичні традиції, правдивий патріот, професіонал-педагог (виховує національно свідому особистість, активного громадянина України), творча індивідуальність, духовний наставник. З огляду на це, актуалізується необхідність удосконалення професійної підготовки вчителів-філологів з урахуванням різних концепцій, підходів та принципів; забезпеченням гармонійного поєднання мети, змісту, структури, етапів, форм, методів організації навчання в освітньо-комунікативному середовищі закладів вищої освіти. Але лише при дотриманні певних умов будь-яка система може успішно функціонувати і розвиватися, тому результат професійної підготовки майбутніх учителів-філологів в умовах освітньо-комунікативного середовища (далі – ОКС) залежить від створення спеціальних умов.

Фундаментальну основу дослідження становлять праці, у яких схарактеризовано процеси глобалізації освітнього простору (В. Андрущенко, Ф. Альтбах, З. Бауман, Л. Боярова, В. Кремень, В. Кудін та ін.); обґрунтовано теоретичні і практичні засади підготовки вчителів-філологів (Л. Базиль, М. Вовк, О. Вовк, С. Данилюк, В. Коваль, Л. Мацько, Н. Остапенко, О. Семенов, Т. Симоненко й ін.); доведено необхідність створення інформаційно-освітнього середовища, упровадження й використання комп'ютерної техніки та нових інформаційних технологій в освіті (В. Биков, Р. Гуревич, М. Жалдак, І. Захарова, М. Кадемія, В. Кухаренко, Ю. Машбиць, О. Майборода, Н. Морзе, Є. Полат, І. Роберт, О. Співаковський, О. Спірін, О. Філатов, І. Якиманська).

Розробці педагогічних умов організації й здійсненню освітнього процесу в контексті компетентнісного підходу присвячені дослідження В. Беспалька, Л. Виготського, С. Гончаренка, Л. Дітковської, А. Литвина, Т. Лупиніс, П. Підкасистого та ін.

Також науковці зазначають, що поняття «організаційно-педагогічні умови» містить у собі елементи всіх складових процесу навчання і виховання: цілі, зміст, методи, форми, засоби, результати. Важливим є твердження А. Литвина про те, що «педагогічні умови забезпечують цілісність навчання й виховання в освітньому середовищі навчального закладу, відповідність вимогам суспільства й запитам ринку праці, сприяють усебічному гармонійному розвитку для виявлення її задатків,

врахування потреб і формування загальнолюдських і професійно важливих якостей, ключових кваліфікацій, загальних і професійних компетенцій» [8, с. 28–29].

Однак, незважаючи на вагомі результати цих досліджень, поза увагою залишилася проблема визначення й обґрунтування педагогічних умов підготовки майбутніх учителів-філологів в умовах освітньо-комунікативного середовища закладів вищої освіти.

Метою статті є визначення і теоретичне обґрунтування організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх учителів-філологів в умовах освітньо-комунікативного середовища закладів вищої освіти.

Результати аналізу наукових джерел засвідчили, що поняття «педагогічні умови» широко схарактеризоване багатьма вченими (О. Богданюк, Н. Логінова, В. Матвійчук, О. Михайлишин, О. Пономаренко, С. Сінкевич та ін.).

Найчастіше педагогічні умови схарактеризовані як зовнішня передумова для існування й розвитку явищ, тобто обставини, від яких залежить та за яких відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередкований активністю особистості, групою людей. Таке визначення засвідчує, що педагогічні умови впливають (пришвидшують або гальмують) на розвиток педагогічних явищ, систем, якостей особистості тощо [2].

Педагогічні умови – сукупність факторів, що забезпечують регулювання, взаємодію об'єктів і явищ педагогічного процесу для досягнення поставленої мети, удосконалюють міжособистісні стосунки учасників педагогічного процесу для виконання конкретних дидактичних завдань, сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності майбутніх фахівців, їхньої самостійності, ініціативності, професійного інтересу. Від організаційно-педагогічних умов організації освітнього середовища, вибору спеціальних засобів, методів, форм навчання, що є умовами, організованими викладачем, у яких відбувається діяльність викладача і студента та реалізують заплановані завдання, залежить результат педагогічного процесу у вищій школі [9, с. 87–97].

Зауважимо, що *всі умови функціонують у системі та взаємозумовлюють одна іншу*. Доцільно виокремити оптимальні педагогічні умови для підготовки майбутніх учителів-філологів в умовах освітньо-комунікативного середовища закладів вищої освіти:

- 1) підвищення мотивації та педагогічної рефлексії до професійно-комунікативної діяльності майбутніх учителів-філологів засобами інтерактивних технологій;
- 2) використання комунікативних стратегій навчання у професійній підготовці майбутніх учителів-філологів;
- 3) удосконалення змісту і форм практичної підготовки для набуття досвіду майбутньої професійно-комунікативної діяльності;
- 4) створення навчально-методичного та навчально-інформаційного забезпечення ОКС для підготовки вчителів-філологів.

Такі педагогічні умови дадуть змогу вдосконалити ОКС, створити такий механізм мисленнєвої діяльності студентів, який сприятиме накопиченню знань і життєвого досвіду; допоможуть підтримувати інтелектуальні зусилля студентів, стимулювати пізнавальну та комунікативну активність. Усе це посилюватиме мотивацію студентів до навчання, виховуватиме в них внутрішні пізнавальні, усвідомлені мотиви, що впливатимуть у майбутньому на професійну діяльність майбутнього фахівця. Інтерес до професії та її опанування можна легко реалізувати,

використавши належні педагогічні умови для підготовки студентів.

Охарактеризуємо кожну з визначених умов. На основі опрацювання наукової літератури визначено, що важливою організаційно-педагогічною умовою підготовки майбутніх учителів-філологів в умовах ОКС ЗВО є підвищення мотивації та педагогічної рефлексії до професійно-комунікативної діяльності майбутніх учителів-філологів засобами інтерактивних технологій.

Мотивація до навчальної та професійної діяльності посідає провідне місце в структурі діяльності особистості майбутніх учителів-філологів та є одним з основних понять, яке використовують для пояснення рушіїв, мотивів здобуття певної професії. Посутню роль в осмисленні проблеми мотивації особистості до професійної діяльності виконують дослідження, які розкривають понятійну основу мотивації (Г. Костюк, О. Леонтьєв та ін.); характеризують сутність мотиву професійної діяльності (Р. Гуревич, Е. Зеєр, А. Маркова та ін.); описують особливості розвитку мотивації навчальної діяльності студентів (Р. Бібріх, І. Вартанова, І. Васильєв та ін.); витлумачують мотивацію навчально-професійної діяльності студентів (О. Арестова, А. Вербицький та ін.); з'ясовують особливості формування мотивації до різноманітних видів діяльності (В. Асєєв, А. Маркова та ін.). Поняття «мотивація» у психолого-педагогічній науці розкриває процес, унаслідок якого певна діяльність набуває для особистості значення, створює стійкість інтересу до неї й перетворює зовні задані цілі діяльності у внутрішні потреби особистості.

Ефективними шляхами подолання дидактичних бар'єрів, формування стійкої мотивації до професійної діяльності та професійних ціннісних орієнтацій у майбутніх учителів-філологів є:

- докладне ознайомлення з майбутньою професійною діяльністю, її суспільною значущістю, сучасними вимогами до знань, умінь, навичок і якостей особистості фахівця у процесі вивчення всіх курсів дисциплін;
- створення в студента уявлень про сучасну модель особистості успішного фахівця та спонукання до усвідомлення ним ближньої і дальньої перспектив професійної самореалізації;
- розвиток позитивної концепції «Я-концепції», адекватної і стійкої самооцінки студента як суб'єкта професійної діяльності;
- формування ієрархії ціннісних орієнтацій, що пов'язані з професійною діяльністю;
- вироблення в студентів потреб і вмінь самостійно працювати з різними джерелами інформації, оволодівати інформаційними технологіями та творчо застосовувати знання на практиці;
- забезпечення умов для самопізнання, самовиховання, стимулювання прагнення до самовдосконалення;
- підтримання допитливості й «пізнавального» психологічного клімату в студентській академічній групі;
- мінімізація високої особистісної й ситуативної тривожності окремих студентів, їхньої невпевненості щодо майбутньої професійно-комунікативної діяльності, через активізацію розвитку професійних якостей, здібностей до саморегуляції;
- створення для студентів ситуацій успіху на високому рівні реалізації здібностей;

- підпорядкування процесу формування в студентів високого рівня мотивації професійного досягнення за низкою критеріїв (успішне навчання на оптимальному рівні складності, що пов'язаний із вимогами навчального курсу, а також із можливостями зони актуального й найближчого розвитку кожного студента; індивідуалізація процесу навчання; включення майбутніх учителів-філологів у професійно-комунікативну діяльність; формування в студентів установки на власну активність і самопізнання як основу професійного самовизначення; вироблення вмінь та навичок володіння сучасними технологіями, творчого застосування їх у майбутній професійній діяльності).

Навчання набуває життєвого сенсу, якщо приносить задоволення, переживання успіху, усвідомлення особистісного зростання. Застосування інтерактивних технологій навчання як інструменту професійної діяльності створює мотивацію «зі зміщенням на кінцевий результат», що особливо важливо в професійній підготовці [7, с. 2–7].

Зважаючи на відсутність у науковій літературі будь-якої класифікації інтерактивних технологій навчання, Г. Коберник, О. Комар, О. Пометун, Н. Побірченко, Т. Торчинська запропонували умовну робочу класифікацію за формами навчання (моделями), у яких реалізовані інтерактивні технології. Науковці ділять інтерактивні технології на чотири групи, залежно від мети уроку й форм організації навчальної діяльності студентів [4] – *інтерактивні технології кооперативного навчання, інтерактивні технології колективно-групового навчання, технології ситуативного моделювання, технології опрацювання дискусійних питань*.

Тренінгові технології передбачають виконання професійних дій студентами із самостійного розв'язання типових та нестандартних фахових проблем. У тренінгу широко використано методи, які спрямовані на стимуляцію взаємодії учасників. Усі вони об'єднані під назвою інтерактивні технології й забезпечують взаємодію та власну активність учасників під час динамічного навчального процесу.

Мета тренінгів для майбутніх учителів-філологів – створення умов для усвідомлення ними власних професійних можливостей та окреслення шляхів професійного зростання, формування мотивації до майбутньої професійної діяльності та життєвих і професійних цінностей. Основні завдання тренінгів: 1) сприяти розумінню учасниками власного професійного «Я», прийняття себе в професії; 2) навчити учасників долати професійні труднощі; 3) керувати своїм професійним розвитком; 4) сприяти професійно-творчому становленню вчителя [10].

Використання комунікативних стратегій навчання у професійній підготовці майбутніх учителів-філологів, на нашу думку, має зреалізуватись певними прийомами та способами, стратегіями активізації знань та комунікативних умінь, а саме: *мінілекція, лекція-бесіда (діалог з аудиторією), лекція-аналіз конкретної ситуації, лекція-консультація, лекція із заздалегідь запланованими помилками* [1, с. 36].

«Ігровий характер навчально-пізнавальної діяльності дає змогу ознайомитися зі специфікою й особливостями певної комунікативної ситуації, а також сприяє відчуттю своєї ролі в ній. Окрім того, вони суттєво допомагають закріпленню й поглибленню знань, отриманих під час бесід, лекцій, розповідей, семінарів, практичних занять, удосконаленню практичних навичок та вмінь, їх застосуванню, творчому використанню в розв'язанні професійних проблем, створенню умов для активного обміну досвідом» [1].

Використання ігрових методів забезпечує формування комунікативної

компетентності студентів. Під час опанування педагогіки, психології, методики викладання української мови тощо формується методична, інформаційна, управлінська компетентність. Цьому сприяють ділові ігри, що імітують різні аспекти професійної діяльності, соціальної взаємодії, слугує засобом ефективної комунікації («Педагогічний аналіз занять», «Моє майбутнє місце роботи», «Сучасний урок»), рольові ігри («Хокей», «Що? Де? Коли?», «КВК» («Конкурс веселих та кмітливих»), «Судове засідання», «Співбесіда під час прийому на роботу»).

Дієвим у підготовці майбутніх учителів української мови є метод проєкту. О. Фунтікова трактує метод проєкту як засіб розвитку й саморозвитку професійного зростання майбутніх фахівців, завдяки чому формується система професійно-педагогічних умінь на підставі створення оптимальних умов організації самостійної роботи та досягнення високих результатів у навчальній роботі. Студенти навчаються використовувати різноманітні джерела інформації для розв'язання проєктного завдання, набувають навичок командної роботи, удосконалюють уміння представляти й аргументувати свої позиції щодо поставлених завдань, розвивають свої комунікативні здібності; мають змогу бути залученими до процесу інтегрування знань; удосконалюють здатність застосовувати теоретичні знання на практиці; розвивають творчі здібності [11, с. 17–24].

Отже, використання ігрових і проєктних технологій дає змогу активізувати процес комунікації, надати йому творчого характеру, побудувати роботу студентів на співпраці, взаємонавчанні, стимулювати їх до самостійного вибору й застосування найбільш значущих для них способів опрацювання навчального матеріалу, до самовизначення та самореалізації.

Практика відіграє вирішальне значення в становленні майбутнього вчителя, забезпечуючи фундамент для формування основних педагогічних умінь і навичок у майбутнього професіонала. Тільки на практиці студент може з'ясувати, наскільки правильно він вибрав для себе сферу діяльності, проаналізувати ступінь співвідношення особистісних якостей із професією вчителя [6].

Крім того, особистісне та професійне становлення студента не можливе без залучення його до системи позааудиторної діяльності. Саме в ній відпрацьовують різноманітні стратегії поведінки як на побутовому, так і на професійному рівнях. Специфіка ситуацій позааудиторної діяльності частково повторює ситуації, типові для майбутньої професійної діяльності, що дає змогу навчитися знаходити правильні рішення в міжособистісних взаєминах [5]. Таким чином, упровадження різних видів практики та позааудиторної роботи впливає на формування професійних якостей особистості майбутнього вчителя-філолога, надає навчально-виховному процесу професійного забарвлення, а також сприяє формуванню активної громадської позиції майбутнього педагога.

Нині умовам, що сприяють інтелектуальному та творчому зростанню, відповідає креативне ОКС, що забезпечує максимальний рівень індивідуалізації завдяки широкому використанню інформаційних технологій. Таке середовище надає кожному суб'єктові навчання змогу самостійно чи у взаємодії з педагогом, який виконує роль старшого товариша, партнера, радника, формувати індивідуальну освітню траєкторію.

У контексті обґрунтування зазначеної педагогічної умови варто зазначити, що в освітній процес ЗВО впроваджено навчально-методичне забезпечення, що охоплює: спецкурс «Технології навчання у галузі мовної освіти»; навчальний посібник

«Технології навчання української мови», збагачено навчально-методичний ресурс із професійно-комунікативної підготовки студентів спеціальності 014.01 Середня освіта. Українська мова і література через оновлення робочих програм для навчальних дисциплін («Вступ до мовознавства», «Ділова українська мова», «Практикум з української мови», «Методика навчання української мови», «Практикум з методики навчання української мови», «Сучасна українська літературна мова», «Українська наукова мова») та створення навчально-методичних комплексів дисциплін «Ділова українська мова», «Сучасна українська літературна мова», «Методика навчання української мови», «Технології навчання у галузі мовної освіти» у модульному об'єктивно-орієнтованому динамічному навчальному середовищі (MOODLE).

На особливу дослідницьку увагу заслуговують можливості такої програми, як ZOOM (програма для аудіо- й відеоспілкування в мережі Інтернет). Це – один із мережевих відеоконунікаційних інструментів, що легкі й ефективні в застосуванні, надійні, мають якісні зорові та звукові характеристики. Цей інструмент дає як викладачам, так і студентам необмежені можливості для комунікації та співпраці. Основа системи – комунікація між користувачами. До основних комунікаційних можливостей програми «ZOOM» належать: індивідуалізує освітній процес; створює комфортну атмосферу для комунікації, обміну інформацією в реальному часі (відеозаняття, обмін текстовими файлами та ін.); посилює мотивацію до вивчення української мови.

Унаслідок появи переносних цифрових носіїв інформації з'явилося так зване «мобільне навчання» – «M-Learning», що базоване на використанні різних портативних електронних засобів, а саме: мобільних телефонів, персональних аудіопристроїв (mp3/mp4 плесрів), легких переносних ПК, наприклад, планшетних ПК, нетбуків, невеликих ноутбуків. Окреслений діапазон постійно розширюється, до нього входять ігрові консолі, цифрові диктофони, електронні книги, словники тощо.

Отже, основна мета ОКС ЗВО – «розбудити» у студентів творця й максимально розвинути закладений у ньому творчий потенціал. Креативне інформаційно-освітнє середовище має не лише сприяти розвитку вихідного творчого потенціалу, а й стимулювати потребу в подальшому самопізнанні, творчому саморозвитку, сформувати в студента об'єктивну самооцінку.

Таким чином, обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів-філологів в умовах ОКС закладів вищої освіти. Виокремлені педагогічні умови оптимізують удосконалення навчально-виховного процесу, створення такого механізму мисленнєвої діяльності студентів, який сприятиме накопиченню знань і життєвого досвіду, а також підтримуватиме інтелектуальні зусилля студентів, стимулюватиме пізнавальну та комунікативну активність.

Серед перспектив подальших розвідок організаційно-педагогічні умови формування креативного інформаційно-освітнього середовища студентів ЗВО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Березюк О. С. Методи організації особистісно орієнтованого навчання в освітньому середовищі. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 346–360.
2. Вдовичин Т. Я. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов для забезпечення навчального процесу майбутніх бакалаврів інформатики. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вип. 34. 2013.

- С. 225–230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2013_34_50 (дата звернення: 18.09.2020).
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови (уклад. і гол. ред. В. Бусел). Київ; Ірпінь: Перун, 2004. 1736 с.
  4. Інтерактивні технології: теорія та методика / Пометун О. І., Побірченко Н. С., Коберник Г. І., Комар О. А., Торчинська Т. А. Умань – Київ. 2008. 95 с.
  5. Когут І. В. Виховний та навчальний потенціал самостійної та позааудиторної роботи у вишах України. URL: http://www.psyh.kiev.ua/Когут_І.В._Виховний_та_навчальний_потенціал_самостійної_та_позааудиторної_роботи_у_вишах_України (дата звернення: 17.06.2020).
  6. Корсак О. І. Удосконалення педагогічної практики майбутніх учителів іноземної мови. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. Педагогічні науки. Вип. 1(83). С. 67–72.
  7. Леонова Н. С. Інтерактивні технології навчання як засіб реалізації творчих здібностей учнів. *Педагогічна майстерня*. 2013. № 4(28). С. 2–7.
  8. Литвин А. В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови». Львів: СПОЛОМ, 2014. 76 с.
  9. Мельник Н. І. Організаційно-педагогічне забезпечення професійної підготовки фахівців дошкільної освіти в країнах Західної Європи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 4(48). С. 87–97.
  10. Радзімовська О. Психологічний тренінг з розвитку професійної ідентичності як засіб професійно-творчого становлення педагога. URL: http://lib.iitta.gov.ua/3472/1/Психологічний_тренінг_з_розв._ПІ_як_засіб_професійно-творчого_становлення_педагога_...pdf (дата звернення: 04.03.2020).
  11. Фунтікова О. О. Сучасний погляд на використання методу проектів в організації самостійної роботи студентів поза аудиторією у вищій школі. *Педагогіка, психологія та медикобіологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2003. № 11. С. 17–24.

REFERENCES

1. Bereziuk, O. S. (2012). Metody orhanizatsii osobystisno oriientovanoho navchannia v osvitnomu seredovyshchi. *Profesiina pedahohichna osvita: osobystisno oriientovanyi pidkhdid*. O. A. Dubaseniuk (Ed.). Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 346–360 [in Ukrainian].
2. Vdovychyn, T. Ya. (2013). Obhruntuvannia orhanizatsiino-pedahohichnykh umov dlia zabezpechennia navchalnoho protsesu maibutnikh bakalavriv informatyky. *Suchasni informatsiini tekhnolohii ta innovatsiini metodyky navchannia v pidhotovtsi fakhivtsiv: metodolohiia, teoriia, dosvid, problemy. Issue 34, 225–230*. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2013_34_50 [in Ukrainian].
3. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (2004). V. Busel (Ed.). Kyiv; Irpin: Perun [in Ukrainian].
4. Pometun, O. I., Pobirchenko, N. S., Kobernyk, H. I. et. al. (2008). Interaktyvni tekhnolohii: teoriia ta metodyka. Uman-Kyiv [in Ukrainian].
5. Kohut, I. V. (2020. June 17). Vykhovnyi ta navchalnyi potentsial samostiinoi ta pozaaudytornoii roboty u vyshakh Ukrainy. URL: http://www.psyh.kiev.ua/Kohut_I.V._Vykhovnyi_ta_navchalnyi_potentsial_samostiinoi_ta_pozaaudytornoii_roboty_u_vyshakh_Ukrainy [in Ukrainian].
6. Korsak, O. I. Udoskonalennia pedahohichnoi praktyky maibutnikh uchyteliv inozemnoi movy. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho univertytetu imeni Ivana Franka. Pedahohichni nauky, Issue 1(83), 67–72* [in Ukrainian].
7. Leonova, N. S. (2013). Interaktyvni tekhnolohii navchannia yak zasib realizatsii tvorchykh zdibnostei uchniv. *Pedahohichna maisternia, 4(28), 2–7* [in Ukrainian].
8. Lytvyn, A. V. (2014). Metodolohichni zasady poniattia «pedahohichni umovy». Lviv: SPOLOM [in Ukrainian].
9. Melnyk, N. I. (2015). Orhanizatsiino-pedahohichne zabezpechennia profesiinoi pidhotovky fakhivtsiv doshkilnoi osvity v krainakh Zakhidnoi Yevropy. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii, 4(48), 87–97* [in Ukrainian].
10. Radzimovska, O. (2020. March 04). Psykholohichni treninh z rozvytku profesiinoi identychnosti yak zasib profesiino-tvorchoho stanovlennia pedahoha. URL: http://lib.iitta.gov.ua/3472/1/Psykholohichni_treninh_z_rozv.PI_yak_zasib_profesiino-tvorchoho_stanovlennia_pedahoha_...pdf [in Ukrainian].
11. Funtikova, O. O. (2003). Suchasnyi pohliad na vykorystannia metodu proektiv v orhanizatsii samostiinoi roboty studentiv poza audytoriei u vyshchii shkoli. *Pedahohika, psykholohiia ta medykobiolohichni*